

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady dňa 11. 1. 2023

Správa o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z.

Podnet na preverenie č.: PGO-RPMS/2022/00193

Programová služba: Dvojka

Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska

Číslo licencie: TD/2

Na základe záverov uvedených v správe Kancelária Rady pripravila nasledujúce uznesenie:

Návrh uznesenia:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 ods. 1 až 4 a § 110 ods. 2 písm. e) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) postupom podľa § 150 zákona č. 264/2022 Z. z. preverila podnet na preverenie evidovaný pod č. PGO-RPMS/2022/00193 smerujúci voči vysielaniu programovej služby Dvojka vysielateľa Rozhlas a televízia Slovenska a uznala podnet na preverenie podľa ustanovenia § 150 ods. 13 zákona č. 264/2022 Z. z. za **neopodstatnený**.

Úloha:

Kancelária Rady oznámi podávateľovi podnetu na preverenie výsledok preverenia podnetu.

T: 23. 1. 2023

Z: PgO

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady pre mediálne služby
dňa 11. 1. 2023

Podnet na preverenie č.	PGO-RPMS/2022/00193 zo dňa 20. 10. 2022
Podávateľ:	fyzická osoba
Predmet podnetu:	Do kríža
Deň a čas vysielania:	19. 10. 2022 o cca 21.56 hod.
Označenie podľa JSO:	⑫
Programová služba:	Dvojka
Vysielateľ:	Rozhlas a televízia Slovenska
Číslo licencie:	TD/2

Dátum: 2. 1. 2023

OBSAH PODNETU:

„Dobrý deň. Posielam vám email pretože online formulár nefunguje. Touto cestou by som chcela podať sťažnosť na vysielateľa RTVS – relácia *Do kríža* – ktorá bola v programe ohlásená ako diskusia bez zástupcu z komunity LGBTI+. Odvysielaná bola v stredu 19.10. o 21:55 na Dvojke.“

PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA:

Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (účinný od 1. 8. 2022) (ďalej aj „ZMS“):

§ 25

Prístup verejnosti k pluralitným, objektívnym a nestranným informáciám

Vysielateľ, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný

a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby.

ANALÝZA – stanovisko Kancelárie Rady pre mediálne služby:

Podávateľ vyslovil námietku voči programu *Do kríža*, ktorý mal byť v programe ohlásený ako „diskusia bez zástupcu z komunity LGBTI+“.

Hoci podávateľ formuloval svoju námietku voči programu podľa nášho názoru nie úplne zrozumiteľne, myslíme si, že program vyčítal neúčast' zástupcu LGBTI+ komunity v diskusii týkajúcej sa útoku a vraždy voči členom tejto komunity.

Otázka neúčasti zástupcu LGBTI+ v diskusii sa stala po zverejnení upútavky s menami avizovaných diskutujúcich predmetom kritiky. Novinárka Miroslava Kernová v článku *Do kríža sa nemení. K téme vraždy na Zámockej Daniška nezavolať nikoho z LGBTI+ ľudí* uverejnenom na portáli *omediach.com* dňa 19.10.2022 uviedla: „Podobne ako v minulosti pri téme interrupcií diskutovali v štúdiu RTVS len štyria muži, bez jedinej ženy, tak pri téme homofóbnej vraždy ľudí z LGBTI+ nemá byť žiaden zástupca LGBTI+. Hoci brutálny útok bol vedený cielene proti tejto menšine, tvorcovia relácie ju nespomínajú ani v avíze.“¹

Program *Do kríža* je diskusná relácia, ktorá si podľa vysielateľa kladie za cieľ uchopiť diskutované témy a otázky z konzervatívneho a kresťanského hľadiska: „Názov *Do kríža* nesympolizuje len dvoch hostí s odlišnými postojmi, ale aj to, že pozície moderátorov, témy a otázky vychádzajú z konzervatívneho a kresťanského hľadiska. Takýmto spôsobom je vystavaná aj scéna v štúdiu. Podľa témy sa pred divákov pozvú čo najvýznamnejší hostia s opačnými názormi, ktorí budú zároveň reagovať na argumenty druhej strany. Pôjde primárne o diskutérov zo Slovenska, ale aj z okolitých či iných európskych krajín.“²

Moderátorom programu je Jaroslav Daniška, ktorý je zároveň šéfredaktorom konzervatívneho denníka *Štandard*. Ako uviedla M. Kernová vo vyššie zmienenom článku, práve tento denník je „jedným zo zásadných zdrojov negatívnych postojov k právam LGBTI+ ľudí na Slovensku“.

¹ <https://www.omediach.com/blog/23670-do-kriza-sa-nemeni-k-teme-vrazdy-na-zamockej-daniska-nezavola-nikoho-z-lgbti-ludi>

² <https://www.omediach.com/tv/18783-z-relacie-do-kriza-odchadza-jeden-z-moderatorov-video>

Namietaný program sme posudzovali na základe § 25 písm. a) zákona č. 267/2022 Z. z., teda skúmali, či vysielateľ zabezpečil všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby.

Namietaná časť programu s názvom *Vražda na Zámockej ulici* sa zaoberala dvojnásobnou vraždou, ktorá sa odohrala 12. 10. 2022 na Zámockej ulici v Bratislave pred kaviarňou Tepláreň, v ktorej sa stretávajú príslušníci LGBTI+ komunity.

Podľa dostupných informácií predpokladaným motívom vraždy bola nenávisť voči skupine ľudí s odlišnou sexuálnou orientáciou. Páchatel', 19-ročný Juraj K. z Bratislavy, tesne pred vraždou na soc. sieti zverejnil 65-stranový manifest s rasistickým, antisemitským a homofóbnym obsahom vyzývajúcim na násilie proti židom a LGBTI osobám. Čin bol prekvalifikovaný na obzvlášť závažný zločin teroristického útoku.

Hostami v namietanej diskusii bola Renáta Ocilková. Moderátor J. Daniška ju predstavil nasledovne: „*Vy sa venujete rómskej menšine aj podobným témam. Pracujete pre biskupov slovenských.*“. Ďalším diskutujúcim bol sociológ z Bratislava Policy Institute Michal Vašečka, ktorý, ako zmienil moderátor, pracuje tiež ako zástupca Slovenska v komisii Rady Európy pre boj proti rasizmu a intolerancii. Tretím diskutujúcim bol Pavol Draxler, moderátorom predstavený ako expert na extrémizmus a bývalý predseda komisie ministerstva vnútra pre boj proti extrémizmu.

Moderátor J. Daniška v úvode programu vysvetlil výber témy diskusie. Uviedol, že hoci uvažovali o téme smrti študentov pri autonehode na Zochovej ulici, uprednostnili napokon tému vraždy na Zámockej preto, lebo vyvoláva v spoločnosti diskusie a vlnu solidarity a bola „politicky ospravedlňovaná“. J. Daniška uviedol, že diskusia sa bude venovať otázke „prečo vraždil Juraj K. a čo to pre našu spoločnosť znamená“. Moderátor sa tiež v úvode hostí pýtal, či z hľadiska zodpovednosti za vraždu prikladajú väčší dôraz na stav spoločnosti alebo na konkrétneho patologického jednotlivca.

Sociológ M. Vašečka v reakcii na položené otázky vo svojom úvodnom vstupe poznamenal, že Slovensko je jedna z najzakoňšpirovanějších krajín v regióne (kde napr. 49 % ľudí verí v celosvetové židovské sprisahanie) a keď sa krajina ocitne v takejto atmosfére, jedinci, u ktorých zlyhá socializácia, sú obklopení prostredím, v ktorom dozrejú do štádia kedy sú ochotní a schopní vraždiť. Atmosféra v krajine je podľa neho úplne kľúčovou. Štvranie proti LGBTI+ komunite na jednej strane a spochybňovanie prítomnosti rôznych menšín prebieha na Slovensku už 30 rokov. Jedným z problémov slovenskej spoločnosti je podľa Vašečku „nesenzivita“, teda neschopnosť vedieť sa vcítiť a vidieť, keď je nejaká iná skupina diskriminovaná.

R. Ocilková označila konšpiračné teórie tiež za hlavný problém, pre ktorý Juraj K. vraždil. Na rozdiel od M. Vašečku však vo svojej odpovedi kladla väčší dôraz na zakoňšpirovanosť samotného páchatela než na celospoločenskú atmosféru. Zdôrazňovala faktor výchovy a zodpovednosť rodičov.

P. Draxler rovnako ako M. Vašečka vyzdvihol úlohu spoločnosti. Uviedol, že problém nemožno redukovať na izolovaných jednotlivcov, pretože týchto jednotlivcov formuje spoločnosť. Vyzdvihol tiež úlohu prevencie a funkčných inštitúcií, ktoré však na Slovensku podľa neho nemáme. Kritizoval spôsob boja proti extrémizmu na Slovensku, ktorému sa v skutočnosti nikto poriadne nevenuje. Uviedol, že extrémizmus treba začať riešiť systematicky. V tomto bode s nim súhlasil aj M. Vašečka, ktorý potvrdil, že keď sedel vo výbore ministerstva vnútra pre boj s extrémizmom (VRAX), bol rozčarovaný z toho, akým spôsobom k tejto otázke

pristupujeme. Uviedol, že nestačí postihovať len *hate crime* (teda dokonaný trestný čin z nenávisťi), ale aj *hate speech* (teda nenávisťné prejavy). Vašečka ďalej upriamil pozornosť na rigiditu slovenských justičných orgánov pri postihovaní extrémistických činov.

Moderátor v ďalšej časti diskusie poukázal na štatistiky zo západných krajín (Francúzsko, Británia), kde vraj napriek celému katalógu zákonov pre menšiny a proti nenávisťným prejavom rastie počet nenávisťných násilných trestných činov raketovým tempom. P. Draxler s M. Vašečkom vysvetlili, že je to tým, že problému sa v týchto krajinách oveľa viac venujú a dôvera v inštitúcie a z toho vyplývajúca ochota obetí nahlasovať tieto činy je ďaleko vyššia ako na Slovensku a ďalej rastie, čo sa prejavuje v štatistikách.

Diskutujúci sa v ďalšej diskusii zhodli, že v spoločnosti narastá intolerancia voči menšinám a tolerancia voči zlu. R. Ocilková vychádzajúc zo skúseností s prácou s Rómami konštatovala, že voči menšinám máme predsudky, k radikalizácii podľa nej však dochádza aj na opačnej strane (ako príklad použila prípad svojho 14-ročného žiaka, ktorý jej mal povedať, že na internete pozná 500 transsexuálov). Radikalizmus podľa nej plodí ďalší radikalizmus. Riešením je podľa nej radikálna reforma školstva. P. Draxler použil príklad z minulosti, keď prišlo ešte v 90. rokoch k vražde Anastázie Balážovej pre jej rómsky pôvod. Vtedy to údajne odsúdila celá spoločnosť, čo je podľa neho dnes už nemysliteľné, pretože spoločnosť sa posunula k väčšej tolerancii zla. M. Vašečka k téme dodal, že podľa neho nie sú ľudia dobrí a zlí, ale v každom z nás sa dá zlo prebudiť a častokrát sa to začína procesom dehumanizácie určitej skupiny.

V ďalšej časti sa diskusia bližšie dotkla situácie LGBTI+ komunity na Slovensku. M. Vašečka uviedol, že na Slovensku celé roky veľmi konkrétni ľudia štvú proti LGBTI+ ľuďom, čo ovplyvňuje atmosféru v spoločnosti. Vašečka pri tom menoval farára Kuffu, voči ktorému údajne musela zasiahnuť aj KBS. R. Ocilková sa v reakcii Kuffu zastala. Uviedla, že Kuffa sa priamo venuje ľuďom s homosexuálnou orientáciou. Boh podľa nej miluje hriešnika a nenávidí hriech a tým sa riadi aj cirkev a kresťania, ktorí aj keď odsudzujú homosexuálny erotický vzťah, nemajú nič proti homosexuálom ako ľuďom. Vašečka v tejto súvislosti zareagoval, aby sa LGBTI+ komunita neredukovala iba na sexuálne aktivity. Spomenul tiež komunitu tzv. dúhových kresťanov, čo sú hlboko veriaci ľudia, ktorí sú frustrovaní ako sa k nim cirkev stavia. P. Draxler sa priklonil na stranu M. Vašečku a jeho kritiky postoja cirkvi, resp. niektorých kresťanov, voči LGBTI+ ľuďom. Zmienil v tejto súvislosti šírený naratív o tzv. kultúre smrti. Ide podľa neho tiež o dehumanizáciu a poskytuje to argumenty radikálnym skupinám.

M. Vašečka sa v závere vrátil k otázke nastolenej v úvode o hľadani príčin daného stavu a konštatoval, že problém nemožno redukovať na patologickosť konkrétnych jednotlivcov, ale je to širší príbeh o spoločenskej atmosfére a veľmi prudkej polarizácii, kde sa vytráca stredový priestor, v ktorom sa ešte dokážeme počúvať. Vyzval, aby sme všetci zatiahli ručnú brzdu, pretože vždy, keď sa toto dialo v histórii, skončilo to násilím.

R. Ocilková v úplnom závere vyzvala na to, aby sme sa spojili „aj kvôli tomu, že vyšli na povrch detailné informácie o tom, že táto vražda nebola namierená prioritne proti ľuďom LGBTI, ale proti premiérovi“.

Podávateľ vytýkal programu neúčast' zástupcu LGBTI+ komunity v diskusii. V tejto súvislosti je potrebné konštatovať, že napriek tomu, že diskusia vychádzala z udalosti – vraždy na Zámockej ulici namierenej voči LGBTI+ komunite, nebola primárne o tejto komunite a jej nepriaznivom postavení v spoločnosti. Tvorcovia programu diskusiu zarámcovali do širšieho kontextu. Jej predmetom bola celková spoločenská atmosféra, ktorá k vražde viedla, problém extrémizmu, radikalizácie a proces dehumanizácie, ako ich nástroj. Moderátor sa celkovo zameriaval viac na širšie príčiny nenávisťi a radikalizácie, ako na konkrétnu skupinu LGBTI+ ľudí, jej vnímanie zo strany majority alebo cirkvi a problémy s tým spojené. Zvýšenú pozornosť

venoval páchatel'ovi vraždy, resp. otázke, či je viac zodpovedný patologický jednotlivец alebo spoločnosť.

Napriek uvedenému, tému LGBTI+ a jej postavenia v spoločnosti bližšie otvoril Michal Vašečka až v záverečnej časti diskusie, keď uviedol: „*No ale nezakrývajte si oči. Celé roky veľmi konkrétni ľudia na Slovensku, napríklad aj kňazi vo veľmi konkrétnych obciach štvú proti LGBTI ľuďom na každodennej báze. Vieme o tých ľuďoch, snažili sa s nimi niektorí hovoriť a treba tiež povedať, že keď toto robil napríklad pán Kuffa v minulosti, tak Konferencia biskupov Slovenska vydala predsa nejaké stanovisko k tomu, kde ho priamo pomenovala a to teda naozaj KBS nerobí toto. Čiže inými slovami už bolo také znepokojenie v KBS, že toho človeka menovali a povedali nerobte to. Toto ste prešli cez červenú čiaru. Ale toto tú atmosféru v spoločnosti samozrejme mení. Čiže pozor, ja nehovorím, že teraz idem kritizovať, ja iba hovorím, že nedivme sa, že v tej spoločnosti prichádza k dehumanizácii napríklad aj LGBTI skupiny, keď sa úplne slobodne niektorí vyslovujú, že to sú nejakí úchyli, že to vlastne je neprirodzené, neľudské. No tak ale keď toto niekto povie, no tak potom prichádza aj to B. Hej? Proste keď sa povie v prvom dejstve, že tam sa vytiahne tá puška, tak ona v treťom vystrelí.“*

Vašečka pokračoval: „*Mimochodom ja som vôbec nechcel moralizovať. Ja iba konštatujem, že poprvé, že mali by sme sa všetci vyvarovať, a to je napríklad jeden z výsledkov tejto debaty, by mal byť, že neredukujeme ľudí z LGBTI komunity tak, ako to občas niektorí robia. Nehovorím, že sme to urobili my, ale niektorí to robia, na nejaké sexuálne aktivity. Tí ľudia žijú tak isto, ako my množstvom vecí, stovkami, tisícom aktivít a jedna z nich môže byť teoreticky aj sex. V poriadku. Ale to je jedna aktivita. A my máme bohužiaľ mnohí v krajine tendenciu zredukovať to na jednu dimenziu. A mimochodom, vy ste, pani Ocilková, povedali tú časť o tom, že ako sa cirkev... ja nechcem do tejto témy zabiehať... ako sa stavia k ľuďom... no ja som bol v kontakte s ľuďmi, ktorí sa sami nazývajú dúhovi kresťania, to sú ľudia veľmi hlboko veriaci a oni sú veľmi hlboko frustrovaní k tomu, ako sa k nim vlastne stavajú ľudia z vnútra cirkvi. A ja teda musím povedať, že veľmi to bolelo, keď som videl, ako oni sú hlboko nešťastní z toho.“*

Pavol Draxler sa vyjadril v podobnom duchu: „*Ja by som ešte naviazal na to, že... hovorí sa, že... ja chápem, že veriacich je veľmi veľa na Slovensku a opäť sa to nedá tiež povedať, že všetci sa chovajú takto, ale to čo mne napríklad utkvelo, bolo rozprávanie o kultúre smrti a to myslím, že bolo od pána Kuffu. No a opäť, to je tá dehumanizácia, že ako náhle my zasievame proti nejakej skupine, to si verím, to B už nikto nepočuje že ale ich máme všetci radi. To je akože „nie som rasista, ale...“ to mi príde akože podobné. A ja to chápem, že nejaké skupiny to vnímajú inak, ale na čo sa treba upriamiť a uvedomiť si, že toto už zasieva vlastne, alebo dáva argumenty týmto skupinám, že „aha, tak toto nie sú nejakí ľudia, prinášajú kultúru smrti, môžeme proti nim zabrat“*

Ako sme uviedli vyššie, podľa vysielateľa si program *Do kríža* kladie za cieľ uchopiť diskutované témy a otázky z konzervatívneho a kresťanského hľadiska. Neupierame vysielateľovi právo spracovať tému a vybrať si k nej hostí podľa vlastného uváženia vzhľadom na daný formát programu. Z hľadiska zákona č. 264/2022 Z. z. je podstatné, či vysielateľ zabezpečil všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby.

V programe boli ohľadne diskutovanej témy prezentované dva odlišné pohľady. Jeden zdôrazňoval zodpovednosť spoločnosti a stavu, v ktorom sa nachádza, inštitucionálny rozmer (nefungujúce alebo absentujúce inštitúcie na boj proti extrémizmu a radikalizmu sú dôsledkom stavu spoločnosti), a akcentoval otázky ako rovnosť, diskriminácia, vplyv spoločenskej atmosféry. Tento prístup možno označiť ako liberálny a v diskusii bol reprezentovaný M.

Vašečkom a P. Draxlerom. Naproti tomu, druhý prístup kládol väčší dôraz na izolovaného jednotlivca (v tomto prípade konkrétneho páchatel'a vraždy na Zámockej ulici) a na jeho patologickosť, príp. patologickosť doby, ktorú žijeme. Ako riešenie ponúkal výchovu a vzdelávanie (radikálna školská reforma – R. Ocilková). Tento prístup možno označiť ako konzervatívny a v diskusii bol reprezentovaný R. Ocilkovou a moderátorom J. Daniškom.

V diskusii tak proti sebe stáli dva pohľady na príčiny tragédie na Zámockej ulici a nemožno ju podľa nás považovať za jednostrannú.

Čo sa týka LGBTI+ menšiny, jej problémov a postavenia v spoločnosti, o čom bola bližšia diskusia v záverečnej časti programu, ani tu diskusia nevyznievala jednostranne. Ako je zrejmé aj z vyššie uvedených vyjadrení, M. Vašečka a P. Draxler v diskusii prezentovali postoje, ktoré boli v prospech tejto menšiny. V kontexte hľadania príčin, ktoré viedli k vražde na Zámockej ulici sa Vašečka s Draxlerom zmienili aj o útokoch zo strany cirkvi a jej predstaviteľ'ov (farár Kuffa, „kultúra smrti“), ktoré podľa nich prispeli k celkovej atmosfére nepriateľskej voči komunite a poskytujú argumenty radikálnym skupinám. Tlmočený bol aj pocit frustrácie veriacich príslušníkov komunity z prístupu cirkvi k nim. M. Vašečka upozornil, aby sme neredukovali LGBTI+ ľudí iba z hľadiska ich sexuality, pretože sú to rovnakí ľudia ako my a rovnako ako my žijú aj množstvom iných vecí.

V programe sme nezaznamenali také nedostatky, ktoré by zakladali podozrenie pre možné porušenie ustanovenia § 25 písm. a) zákona č. 267/2022 Z. z.

ZÁVER:

Na základe uvedených skutočností si myslíme, že vysielateľ Rozhlas a televízia Slovenska odvysielaním programu *Do kríža* zo dňa 19. 10. 2022 **neporušil ustanovenie § 25 písm. a) zákona č. 267/2022 Z. z.**

Podnet na preverenie navrhujeme posúdiť ako **neopodstatnený**.

Prepis/Popis monitorovaného vysielania k Správe o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z. (podnet na preverenie č. PGO-RPMS/2022/00193)

Monitorované vysielanie: Do kríža
Deň a čas vysielania: 19. 10. 2022 cca 21:56 h
JSO: 12

Vysielací čas:

- cca 21.56 hod. – začiatok programu *Do kríža*
- cca 22.49 hod. – koniec programu *Do kríža*

Prepis:

Jaroslav Daniška, moderátor: „Dobrý večer. Vitajte pri diskusnej relácii *Do kríža*. Dnes venovanej vražde na Zámockej ulici. V poslednom období... my sme pôvodne plánovali venovať sa aj tej tragickej smrti študentov, ktorí zahynuli necelý kilometer alebo zhruba kilometer od Zámockej ulice po tej strašnej dopravnej nehode, kde vyhaslo 5 životov, ale vzápätí na to došlo k tejto druhej vražde, ktorá bola politicky ospravedlňovaná a uprednostnili sme tú tému, keďže vyvoláva v spoločnosti veľké diskusie aj veľkú vlnu solidarity a budeme sa venovať téme vraždy na Zámockej ulici. Otázke, prečo vraždil Juraj K. a čo to všetko pre našu spoločnosť znamená. Pozvali sme k tejto téme diskutovať pani Renátu Ocilkovú. Vitajte, dobrý večer.“

Renáta Ocilková: „Ďakujem pekne, dobrý večer.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Vy sa venujete rómskej menšine aj podobným témam. Pracujete pre biskupov slovenských. Druhým diskutérom je Michal Vašečka, sociológ, ktorý pracuje v Bratislava Policy Institute, ale tiež v komisii Rady Európy pre boj proti rasizmu a intolerancii. Je tam zástupca Slovenska v tejto komisii. Vitaj, Michal.“

Michal Vašečka: „Ďakujem pekne za pozvanie.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „A Pavol Draxler, ktorý je expert na extrémizmus a bývalý predseda komisie ministerstva vnútra, ktorá sa venovala boju proti extrémizmu.“

Pavol Draxler: „Dobrý deň.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Prečo vraždil Juraj K.? Michal?“

Michal Vašečka: „V prvom rade ja som mimoriadne smutný z toho, čo sa stalo...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Juraj K. Pardón.“

Michal Vašečka: „...Áno... mimoriadne smutný a znepokojený ohľadne budúcnosti, pretože myslím si, že na Slovensku sa za posledné obdobie veľmi pomaly a tak plíživo začína normalizovať zlo v rôznych podobách a to ako spoločnosť mnohí jedinci, mnohé organizácie sa snažia reagovať, ale zdá sa, že nie je to dostatočné. A mali by sme možno viacerí zaradiť spiatočku a presne tak, ako dnes tu o tom diskutujeme, diskutovať naprieč politickým, spoločenským spektrom a hľadať príčiny. Takže tá jednoduchá otázka prečo sa vraždilo? Ja by... tých príčin je nesmierne veľa. Typologicky sa k tomu dostaneme. Ale ja začnem tým, že primárne Slovensko je krajina, ktorá uviazla v konšpiračnom pekle. Slovensko je jedna z najzakonšpirovanejších krajín celého regiónu. Pripomína skôr krajiny ako Rusko a vôbec teda nie je podobná tomu, čo vidíme v západnej Európe. Dám iba niekoľko príkladov. Okolo 50 %, v najnovšom výskume je to 49 % ľudí na Slovensku verí v celosvetové židovské sprisahanie. V tomto kontexte je to veľmi dôležité, pretože Juraj vo svojom manifeste voči Židom a hlavne voči to, čo on nazýva Zionist Occupational Government, čiže nejaká okupačná sionistická vláda, sa veľmi vymedzil, no ale keď vyjdete na ulicu, ja to vždy takto ľuďom hovorím, štatisticky každý druhý týmto veciam verí. Takmer 60 % a to je suverénne najviac zo

všetkých krajín, ktoré boli kedy sledované v Európe, verí v to, že existuje tu nejaká skupina elit, ktorá chce manipulovať svetom a nastoliť svetovládu. Nemusia to byť v tomto kontexte iba a nevyhnutne Židia, ako o tom písal tento nešťastný mladý človek a vrah zo Zámockej, no ale to je už dokonca viac ako 50 % a takto by som mohol pokračovať. Keď sa krajina ocitne v takejto atmosfére, nereflexívni jedinci alebo jedinci, u ktorých zlyhá primárna socializácia doma, alebo sekundárna socializácia v škole, bohužiaľ sú obklopení prostredím, v ktorom jednoducho dozrejú do štádia, v ktorom sú napríklad aj ochotní a schopní vraždiť. Pretože sú naplnení jednak nenávisťou a jednak k tomu, čo sa predpokladám dostaneme, nereflektujú to, že dehumanizujú nejakú skupinu, tá dehumanizácia iných, v tomto prípade Židov alebo LGBTI ľudí, im pripadá úplne normálne.

Jaroslav Daniška, moderátor: „Pani Ocilková.“

Renáta Ocilková: „Ja by som nadviazala a potvrdila to, čo hovorí pán Vašečka, keď je naša spoločnosť naozaj schopná myslieť konšpiračne, teda takmer 50 % ľudí a stretávame sa s tým v praxi, zažili sme to teda aj v nedávnom období pandémie a tak ďalej, takže keď sú dospelí ľudia schopní, tak mladí ľudia sa nechajú teda zmanipulovať veľmi ľahko. A hovorí sa mi to veľmi ťažko naozaj, pretože ide o úmrtie našich detí v podstate, hej, to boli mladí ľudia vo veku našich detí, rovnako ako na tej Zochovej, som vám vďačná, že ste to spomenuli, pretože to sú naozaj tragédie dve blízko seba, aj časovo, aj geograficky, ktoré sa udiali, tak tento mladý Juraj K. teda bol dôkazom toho, že sa proste nechal zmanipulovať a fungoval v nejakých uzavretých bublinách sociálnych, ktoré proste vyzývajú k nenávisti, naozaj k neonacizmu, k agresivite a on sa vlastne k tomu všetkému priznal v tom manifeste, ktorý vlastne je plný nenávisti, menuje tam teda rôznych nepriateľov a v podstate vychádza z tej filozofie Davida Lane-a o štrnástich slovách, o nadržanosti bielej rasy a jeho terčom proste podľa tohto manifestu v podstate boli LGBTI ľudia okrajovo, on tam spomína Rómov, spomína tam náboženských lídrov. On naozaj proste žiaľ sa dostal do nejakej bubliny nenávisti a tá mu tak zotrela tú schopnosť rozlišovať a oddeliť skutočnosť od virtuálnej reality a vyhodnotiť dôsledky pre druhých ľudí, pre seba, že bol schopný proste zobrať zbraň. Čiže ja vidím ako hlavný problém, že bol obklopaný konšpiračnými teóriami a dostal sa do sociálnej bubliny pravdepodobne teda na tých sociálnych sieťach, ten QAnon a tie rôzne naozaj nenávisťné skupiny, ku ktorým sa hlási aj v rozlúčkovom liste, aj v manifeste a bol schopný sa nechať tak zmanipulovať, že to proste urobil.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Palo.“

Pavol Draxler: „Nemyslím si, že sa dá odpovedať na túto otázku veľmi ľahko alebo jednoducho. Na Slovensku máme taký dosť veľký problém, vždycky hľadáme ľahké a rýchle riešenia a ľahké a rýchle odpovede, ale ten svet a obzvlášť ten svet radikalizmu a extrémizmu je ďaleko ďaleko komplikovanejší, takže aby sme sa pozerali dozadu, že čo ho vlastne k tomu viedlo, keďže tá radikalizácia má rôzne stupne a má rôzny priebeh, tak ako hlboko sa vlastne chceme pýtať, že čo bol ten prapôvodný dôvod, že či to bolo teda to, že tu bola vytvorená nejaká nenávisťná atmosféra voči nejakej skupine, alebo či to bolo to, že bol vlastne objektom nejakej šikany, alebo to, že či tu bola vlastne tá frustrácia. To, čo by sme sa mali určite pýtať je, že či na všetky tieto fázy, kde dochádzalo vlastne k tejto postupnej radikalizácii, či na to máme nástroje, aby sme ju vedeli odhaliť, aby sme vedeli proti nej nejakým spôsobom zabojsovať a ak ich máme, tak čo na tom zlyhalo. To, čo dúfam, že týmto smerom sa pohne diskusia je presne ísť trochu hlbšie k tomu koreňu problému a nehľadať len po povrchu teda, že prebehol nejaký manifest a niekde bol uzatvorený, ale čo všetko sme teda mohli urobiť a čo všetko nám na Slovensku nefunguje, pretože ten prazák je, a to aj už z mojej praxe a výskumami, je podložené, je, že títo ľudia sú izolovaní a toto je len vybitie teda nejakej frustrácie na základe nejakých informácií, ktoré tu boli spomenuté nejakých... sú na to anglické názvy... a nejakej nenávisťnej vlastne atmosféry. To znamená, že aj keby to nebola si myslím vytvorená nenávisťná atmosféra voči tejto konkrétnej skupine, na základe tej frustrácie by si našiel nejaké iné obeť

a treba sa pozerat' do hl'by, že čo spraviť pre to, aby sme predchádzali takýmto trestným činom.“

Jaroslav Daniška, moderátor: *„K tomu sa dostaneme v tej druhej fáze. Ja som si to aj poznačil, aby si na to nadviazal tvojimi slovami, ale na úvod by som vás chcel poprosiť: všetci sa zhodujeme v tom vyjadrení toho... sústrasti, solidarity, ale tá diskusia vlastne vykryštalizovala také dve polohy. Jedna zdôrazňuje... je to klasická vec, to sa netýka len tohto, je to vlastne odjakživa v sociálnych vedách... jedna zdôrazňuje zodpovednosť spoločnosti, stav spoločnosti, a druhá sa sústreďí skôr na konkrétneho patologického jednotlivca a povedzme jeho chorobu alebo psychický stav a dostupnosť zbraní. Akú váhu vy medzi tým kladiete? Do akej miery ako keby je zodpovedná spoločnosť a do akej miery je ten problém konkrétny jednotlivec, ktorý zhodou okolností mal aj prístup k strelným zbraňam?“*

Michal Vašečka: *„Ja som sa začal usmievať, lebo ty si teraz priniesol klasickú tému, ktorá sprevádza filozofiu už od antického Ríma, Grécka, to je prístup k človeku a k jeho podstate. Teraz veľmi zovšeobecniť, lebo na to nie je priestor, jedna časť filozofov, mysliteľov hovorila približne toto: ľudia sa rodia dobrí, ale zlá spoločnosť ich prípadne robí zlými. No a naopak druhý... a nebudeme tie mená ani spomínať, či na jednej strane Aristoteles, na druhej Platón, nie je to dôležité. A druhá časť mysliteľov hovorí: nie, ľudia vedia byť zlí a preto sú tu nevyhnutné inštitúcie kultúry, ktoré ich majú... a nejaké konvencie, ktoré ich majú dostať do nejakých mantinelov. A toto ide celé storočia vlastne históriou ľudstva a presne takto mimochodom zareagovali aj slovenské médiá. Teraz ja veľmi zovšeobecniť, lebo to je na oveľa dlhšiu debatu, dokonca na samostatnú debatu. Už po pár dňoch je jasné, že takzvané liberálne médiá prinášali témy ako otázky rovnosti v spoločnosti, otázky diskriminácie, otázky spoločenskej atmosféry, presne to, čo už bolo začaté. Áno? Akým spôsobom spoločenská atmosféra na to vplyva. Skôr konzervatívne médiá hovorili o veciach, ako je patologičnosť toho jedinca, patologičnosť doby, ktorú žijeme, že sa vymkla jednoducho... niečo sa vymklo spod kontroly. Hovorilo sa o zlyhávaní školstva. Áno? Alebo dokonca som zaregistroval, no tak to je otázka proste činnosti narušeného jedinca. Ale so spoločnosťou to až tak veľa nemá. Áno? A to sú vlastne veľmi rozdielne reakcie a tu je vlastne ten príbeh, tu by sme mali aj začať do neho rýpať viac, pretože tie interpretácie, ako som si všimol idú po tej línii, že jedna časť hovorí: ale veď tento človek bol inšpirovaný zo zahraničia. On čítal iba po anglicky. On so slovenskou fašistickou scénou vôbec nebol v kontakte. Hovoril takou dobrou angličtinou, že ani ľudia nevedeli, že on je vôbec zo Slovenska na tom internete. Tak čo to má vlastne so spoločenskou atmosférou? To nereflektuje, že tu je veľa nenávisť napríklad aj k LGBTI ľuďom. To on sa tam sám radikalizoval. No a druhá časť hovorí a ja sa prikláňam k tej druhej, že nie. Tá spoločenská atmosféra mala zásadný vplyv na neho. Primárna socializácia v rodine, kde evidentne tých konšpiračných teórií... a jeho otec to mimochodom už predviedol myslím predčeskom... že to je jednoducho ten chlapec vyrástol v hlboko zakonšpirovanom prostredí, kde navyše bol prístup ku zbraňam, čo je v tomto kontexte úplne fatálne a to je príčina toho, čo sa stalo. Ja tvrdím, že tá spoločenská atmosféra je úplne kľúčovou. To štvanie proti LGBTI skupine na jednej strane, alebo nie úplne reflektované spochybňovanie prítomnosti rôznych menšín na tomto území, ktoré tu prebieha 30 rokov. Pani Ocilková koniec koncov začala s témou Rómov tiež. No veď to všetko s tým súvisí. Spochybňovanie toho, že tí, ktorí sú iní sú legitímni, že sú súčasťou tejto spoločnosti a majú mať rovnaké práva. A to všetko na ten prípad samozrejme malo veľký vplyv. A potom sa k tomu chcem dostať aj ďalej pretože jedným z problémov slovenskej spoločnosti a vážnym problémom je... to nie je o zlobe nevyhnutne voči inakosti, ale o nesenživite. Že my veci nevidíme. Niekedy nechceme vidieť, ale niekedy nevidíme. A tie výskumy, ktoré ja sledujem a niektoré robím, na to poukazujú veľmi silne. Ľudia si neuvedomujú, že nejaká iná skupina, ku ktorej oni nepatria, môže byť diskriminovaná. Necítia to. A to netýka sa LGBTI ľudí iba, netýka sa to rasových alebo etnických skupín, týka sa to dokonca ľudí, ktorí sú telesne postihnutí, týka sa to žien, týka sa to toho, čo sa volá ageizmus, áno, to znamená diskriminácie na základe veku.*

Nevidíme to. Nemáme ako keby senzitivitu na to sa vcítiť a byť empatickí k tým, ktorí sú iní ako my.“

Jaroslav Daniška, moderátor: *„Ja dám hneď... chcete reagovať? Tak reagujte.“*

Renáta Ocilková: *„Chcela by som na to reagovať. V podstate aj na tú vašu otázku, že či teda riešiť spoločnosť, alebo jednotlivca. Mne k tomu napadá taká otázka, ktorá to prepája a síce...“*

Jaroslav Daniška, moderátor: *„Ja som to nemyslel nevyhnutne, že to má byť proti, len že sa to nejaké...“*

Renáta Ocilková: *„... a síce, že kým bol formovaný ten mladý človek. On sa vlastne prihlásil k ateizmu a... ja nechcem ako proste vyhodnocovať alebo súdiť rodičov, to už akože ich to musí proste veľmi bolieť a s tým už nič nenarobíme, ale chcem to povedať skôr ako takú výzvu do radov všetkých nás rodičov. Pozerám sa na to ako matka, ako pedagóg, že kde sme boli ako spoločnosť, ako rodičia a kde sme vo vzťahu voči naším deťom. Keď tento chlapec streamoval teroristický útok na Novom Zélande, o tom nikto nevedel? Ani z jeho učiteľov, ani z jeho rodičov? Že kde sme rodičia, keď naše deti sú možno zatvorení s mobilmi.? Vieme, čo riešia? Mimochodom to je staré známe odporúčania psychológov, aby boli napríklad počítače v domácnosti vo frekventovanej izbe, v obývačke, otvorené s monitorom, aby to každý videl. Čiže vidíme naše deti, čím žijú? Kde žijú, v akom svete, v akej bubline, na akých internetových stránkach? Ten otec, ktorý teda, ten rozhovor, ktorý spomenul pán Vašečka, mňa to tiež mimochodom strašne zarazilo, ale on tam spomenul, že to bol veselý chlapec, ktorý hral online hry. Ja sa pýtam aké online hry hral.“*

Michal Vašečka: *„Aké.“*

Renáta Ocilková: *„My to vlastne riešime doma. Mám 12-ročného syna. A ja som videla, že hrá strielačky a po tomto incidente sme mu to zakázali. On si ich zadovážil sám. My sme mu to nekúpili. Sme mu povedali zajtra to dévedéčko vrátiš. Pretože ja vidím, že tí chlapani tam sa naozaj stiera tá hranica medzi skutočnosťou a virtuálnou realitou. Rovnako je to aj s autovými hrami. Aj tie sme mu teraz zakázali, pretože on vybehne na trávu a zrazí tam troch ľudí a pokračuje v hre tristovkou. Ja mu hovorím: keď chceš byť raz dobrý šofér, nemôžeš hrať tieto hry, ani s autíčkami. Pretože naozaj tie deti strácajú schopnosť pre realitu. Čiže ja tak ako vyzývam do radov nás rodičov, keď som zachytila, že boli vyzývaní politici na sebareflexiu, ja ako rodič vyzývam k sebareflexii nás. Vieme teda, čím žijú naše deti? Že kým sú formované? Keby bol ten chlapec, teda dovoľm si to povedať ako kresťanka, že keby bol ten chlapec formovaný bibliou, určite by sa to nestalo. Ale dobre, možno nemali to poznanie v rodine. Nevieme čo možno počúval doma, ale ako tiež nedovoľm si... ale proste fakt taká výzva, aby sme pozerali kam chodia na aké stránky naše deti. Kde klikajú, z čoho sa smejú. Na čom sa zabávajú.“*

Jaroslav Daniška, moderátor: *„Obidvaja diskutujúci hovoria, že tie témy sú teda spojené a každý prikladá niečomu inému väčší dôraz. Ty sa venuješ extrémizmu. To zdôvodňovanie, že chodil na tie americké, novozélandské a neviem aké stránky, to vlastne malo ilustrovať, že aký bol osamelý, hej? Že nebol súčasťou tej nejakej domácej extrémistickej scény. Vyjadri sa k tomu. Ty tú scénu poznáš. Do akej miery to faktor je, do akej miery to nie je?“*

Pavol Draxler: *„Sme tu otvorili medzitým už veľmi veľa zaujímavých tém a myslím si, že bolo by škoda, keby veľa zostalo nedokončených a špeciálne pri extrémizme je problém takito ako osamelí vlci. Nie je to ani prvý krát, čo to bolo na Slovensku, to znamená, že je to jedinec, ktorý sa radikalizuje, keď sa vrátim k tej frustrácii, to znamená, že nikde veľmi nezapadne, akurát v tomto on začína vidieť nejakú svoju kredibilitu a títo sú dosť ťažko odhaliteľní, ale rozhodne by som to neoddeloval, že idú o činy vyslovene nejakých izolovaných jednotlivcov, ktorí sa sami izolovali. Tá spoločnosť formuje týchto jednotlivcov. To znamená, že ak je nejaké prostredie, ktoré je nevyspelé, veď aj rozhovor s jeho otcom ukazuje, aj tá história, že asi už to prostredie bolo problematické, to znamená, že môžeme sa baviť o nejakých apeloch, ale faktom je, že na Slovensku je veľmi veľa rodičov, ktorí vedú tie svoje deti vlastne k tejto nenávisti, a nechcem*

teraz diskutovať, nakoľko je to spojené s náboženstvom alebo ateizmom, ale to je proste prostý fakt. To znamená, že tí slušní ľudia, tí samozrejme budú viesť svoje deti k tolerancii a k tomu, aby akceptovali tú inakosť, čo je samozrejme veľmi dobrá prevencia a tí, ktorí proste to nechcú, alebo to majú v sebe vrodené, tak to nebudú riešiť a preseknúť vlastne tento kruh je veľmi zložitý, pretože tá spoločnosť... vždycky, keď hľadáme, že kto za to môžu za to inštitúcie, alebo môže za to spoločnosť? Len tá spoločnosť tvorí aj tie inštitúcie. Inštitúcie tu nemáme. To, kto udáva spoločnosti nejaký tón sú zase nejaké autority a že kde treba vlastne začať tú zmenu, aby to začalo fungovať, že meníme to myslenie, aby začali fungovať inštitúcie, pretože všetko toto zlyhalo. Keby nám fungovala tá spoločnosť, to znamená, že by bola tolerantnejšia, tak by asi fungovali inštitúcie, tak by pravdepodobne bol odhalený skôr, mohlo sa s tým človekom pracovať, či už preventívne, alebo aj represívne, lebo to je opäť ďalšia téma. Na Slovensku veľmi radi, keď sa niečo takéto stane, tak hneď sa veľmi radi vrhneme na tvrdú represiu. To už je neskoro a tu sa treba venovať aj prevencii, ktorá je vlastne v tomto najdôležitejšia, lenže je komplikovaná, som spomínal na Slovensku nemáme radi komplikované riešenia, tak vždycky sa pozeráme na to najjednoduchšie. Ale pokiaľ nepresekne tento kruh, tak sa nám to môže opakovať.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Ja ti do toho skočím. Keď som volal s nejakými ľuďmi, čo sa venujú teraz zhodou okolností reforme na ministerstve školstva, pýtal som sa ich, že ako v tých ich kruhoch sa na to reaguje, tak hneď začali hovoriť, že dať to do osnov, do osnov, do osnov. Ale oni začali lamentovať, že však to predsa nie je správny prístup. Hej? Že čo do tých osnov dá? Ako to takého chlapca akože ovplyvní? Však on už bol istým spôsobom vyspelejší, že si tie osnovy svoje našiel niekde inde v tej angličtine. Čiže čo je tá prevencia? To je také zaklínadlo tiež.“

Pavol Draxler: „Presne. To je ten problém, že hľadáme jedno riešenie. To, aby sa dobre pôsobilo proti radikalizácii a extrémizmu, tak treba mať v prvom rade prevenciu, potom treba mať nejakú schopnú represiu, potom nejakú deradikalizáciu, ak už sú, a potom treba mať aj tú prácu s tými obeťami, lebo to tvorí akože nových radikálov. Pod každou jednou z týchto oblastí sa skladá množstvo rôznych aktivít. Nemôžeme to uzavrieť na jednu... moja obľúbená je, už si nepamätám, aká to bola udalosť, ale tak budeme posielat' deti do Osvienčimu. Tá radikalizácia má rôzne formy. Netvrdím, že pri nejakej skupine to nepomôže, ale treba najprv zanalyzovať, kto sú tí ľudia, v akých sú formách, na čo oni reagujú, že ako na nich môžeme efektívne pôsobiť preventívne a pohnúť sa týmto smerom. Špeciálne... ako na Slovensku vládne amaterizmus a rovnako aj v týchto plánoch, že dáme to do osnov. Opäť, to je iba jeden z nástrojov, ktorý má byť. Jednak nikto nevie, čo tam má byť, pretože u nás ten protixtrémizmus padol absolútne na dno a v podstate sa mu nikto nevenuje a tie orgány boli absolútne rozprášené. Druhá vec je, že čo si spomínam zo svojej praxe, že ako bolo plnenie plánu boja proti extrémizmu. To boli vždy dané také veci... nikdy sa tomu nikto poriadne nevenoval, boli to nevyhodnotiteľné veci. Vždycky čo bolo také, že aj potvrdené podozrenie, že ak bolo niečo špeciálne pre ministerstvo školstva, tak si niekto všimol, že treba plniť tento bod, tak to prihodili ako nejaký bod k školeniu učiteľov a bolo splnené. Absolútne to nedávalo žiaden zmysel. To znamená, že v prvom rade treba začať systematicky tento problém riešiť, urobiť správnu analýzu, kde všade nám vzniká, lebo ako som spomínal, tá radikalizácia má rôzne formy a rôzne stupne. Opäť nie je dobré, aby sme si predstavovali, že to má 1, 2, 3, 4, 5 a ten človek musí prejsť všetkými. On môžeme medzi nimi aj skákať. Ale v každom bode tejto radikalizácie fungujú iné veci. A pokiaľ nezačneme toto riešiť naozaj systematicky, tak sa veľmi ďaleko nepohneme.“

Michal Vašečka: „Ak do toho môžem vstúpiť, ja mám hneď tri poznámky, ktoré ma inšpirovali. Prvá: boj s extrémizmom na Slovensku, a ja som tiež sedel vo VRAX-e nejakých pár rokov a bol som veľmi rozčarovaný z toho, akým spôsobom pristupujeme k otázke extrémizmu a poviem to zovšeobecnene, lebo nemáme čas ísť do hĺbky. Pokiaľ príde k hate crime, to znamená dokonanému činu, slovenské orgány vedia byť veľmi konzistentné. A veľmi konzekventné.“

Polícia, prokuratúra, súdnictvo. Pokiaľ ale príde k hate speech, to znamená nenávisťným prejavom, slovným napríklad na internete, tak tam začína problém. Začína problém, že jedna časť spoločnosti hovorí: tak to je proste otázka slobody vyjadrovania, pokiaľ to nenabáda na násilie, proste kľúčové je to násilie, tak to je v poriadku. Ja tvrdím opak, že máme jednoducho postihovať aj nenávisťné prejavy, ktoré nenabádajú priamo k násiliu a tu podľa môjho názoru ako spoločnosť veľmi zlyhávame. To je prvá vec. A plus... áno, pardon.“

Jaroslav Daniška, moderátor: *„Môžem na to zareagovať, lebo to je akože vážne tvrdenie zaznieva v tej debata. Zaznieva aj protiargument, že keď sa porovnáme povedzme so západnými, už to nemám rád, že vyspelejšími krajinami, myslím, že už by sme to mali opustiť, ale povedzme, že v istom zmysle skúsenejšími krajinami s tým, tak vidíme, že tam je tá legislatíva často povedzme ohľadom toho nenávisťného prejavu alebo v mnohých iných veciach, hej, že keď sa teraz hovorí o LGBT menšine, tak majú všetky, celý katalóg tých zákonov, všetko, čo menšiny požadujú, ale tam sú takých násilných činov tisíce. Vraždy teda menej samozrejme, ale napadnutí, útokov, že...“*

Michal Vašečka: *„Jaro, nie je problém legislatíva. Problém je, ako sa k tomu pristupuje. A dám príklad spred asi pätnástich rokov. Keď bola reálna šanca, že po rozpustení Slovenskej pospolitosti ten príbeh sa ukončí, to bola v podstate rozprášená skupina, ktorá vôbec tu nemusela byť v parlamente v roku 2016, k ničomu takému nemuselo prísť, tak prišlo k celému radu pochybení. Nemáme opäť čas, aby sme išli... pochybenia polície, prokuratúry, ale ja dám jeden príklad zo súdnictva: keď bolo trestné oznámenie na to, že kotlebovci behajú po verejnom priestore v gardistických uniformách, tak to súdne rozhodnutie sa skončilo tým, že nie je to propagácia fašizmu, lebo to nie je úplne gardistická uniforma, lebo tá čierna je trochu iná, ako bola gardistická. No a to je jednoducho tak rigidný prístup k právu, ktorý ja si vôbec v Nemecku neviem predstaviť, že niekto by si trúfol povedať, že toto nie je uniforma Waffen SS, lebo to nie je presne ako od Huga Bossa, ale je to trochu iná čierna. Áno? A to je aj rigidita. To nie je častokrát zlý úmysel. Ale rigidita prístupu k tomu, že my nedávame dostatočný dôraz to, že slovo má veľkú moc. A mimochodom to je veľká konzervatívna téma, že slovo má veľkú moc. A proste, keď sa niečo povie, tak naozaj sa skôr alebo neskôr sa to stane.“*

Jaroslav Daniška, moderátor: *„Tá Pospolitosť myslím, že bola rozpustená, tá Slovenská pospolitosť, ale ešte raz, že v tom Francúzku alebo Británii, kde sú tie zákony proti nenávisťnému prejavu veľmi prísne, prísnejšie než u nás, tak... aj sú teda akože média sa tomu venujú, celá tá spoločnosť je do toho ďaleko viac zapojená, tak tam som si teda vyhládaval nejaké tendenciu tých činov voči povedzme LGBT menšine, tak to rastie cez 20 % z roka na rok hore. A otázka je prečo. Nie je to tak, že keď sa táto téma ako keby keď sa prituhuje, že to vyvoláva ešte ostrejšiu reakciu, prečo v spoločnostiach, ktoré majú tú vyspelejšiu legislatívu, rastie tá kriminalita ešte dramatickejšie? Z roka na rok. To je šialené čísla sú to.“*

Pavol Draxler: *„Môžem skúsiť odpovedať. Prvá vec je otázka štatistik. Keď sme sa začali venovať extrémizmu na Slovensku, čo bolo okolo zhruba okolo toho dvetisíc, dvetisíc prvého roku, dovtedy sme mali približne 16 trestných činov, ktoré mali toto extrémistické pozadie, alebo rasovo motivovanú trestnú činnosť. Keď sme sa tomuto problému začali venovať, tak ku koncu, dokiaľ došlo k tomuto rozprášeniu v dvetisícšiestom, tak sme mali okolo 380. No určite to nebolo, že dovtedy sme tu nemali žiadnu rasovo motivovanú trestnú činnosť a zrazu tu začala byť. Nie, len sme sa jej začali venovať. To znamená, že rovnaké odvolanie sa... to je prvá časť...“*

Jaroslav Daniška, moderátor: *„Ale to je taká naša vec slovenská, že keď niečo sa začne, tak...“*

Pavol Draxler: *„To kam smerujem je to, že na Slovensku to v štatistikách nevidíme, je tiež dôsledok tej atmosféry a toho, ako zlyhávajú inštitúcie. To znamená, keď oni vedia, že sa tomu nikto nebude venovať, akémukoľvek napadnutiu, oplútiu a tak ďalej, a tie rozhovory to dokazujú a teda ako je to minimálne v expertných kruhoch všeobecne známa vec, tak proste nepôjdu za tými policajtami, nebudú to riešiť a štatistika vyzerá, že nemáme nič. Na druhú*

stranu, rovnaký problém, Švédsko má napríklad jedno z najvyšších čísel znásilnení, no nie preto, že tam znásilnia každú ženu, ale preto že sa tomu venujú veľmi dôsledne, ale v konečnom dôsledku na čo treba pozerať sú iné prieskumy a to je ako sa vlastne cítia tie obeť, koľko tých obetí je nielen štatisticky a samozrejme to Švédsko je z tohto ohľadu jedno z najbezpečnejších krajín, takže tieto štatistiky treba vedieť aj interpretovať, že to že...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Ale aj keď v tej Británii a vo Francúzsku dochádza o čo ja viem 22, 26 % k nárastu z roka na rok, to už nemôže byť štatistika.“

Michal Vašečka: „Jaro, môže, môže byť, lebo častokrát a je to príbeh nielen LGBTI+ ale napríklad Rómov. Veľmi častokrát sa neobracajú na políciu, lebo buď sa boja, alebo si myslia, že to nemá zmysel. Dám príklad: za minulý rok v tej výročnej správe NAKA zrazu čítame, že reportovaných napadnutí kvôli etnickému pôvodu, v tomto prípade Rómovia tri, v prípade LGBTI jeden. No ja keď som sa rozprával s predstaviteľmi napríklad Inakosti, oni hovoria, že tých prípadov boli desiatky. Ale nie sú reportované a nehlásili ich.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Nehlásili ich. Ale oni ich nehlásili, či oni nemajú...?“

Michal Vašečka: „Nehlásili, alebo niekedy príde dokonca... ja to nechcem teraz, lebo to niekto sa môže uraziť, ale že častokrát oni majú tak zlú skúsenosť s políciou, že tam buď nejdú, alebo dokonca boli obrátení políciou, aj také prípady.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Prekvalifikovaný ten...“

Michal Vašečka: „Áno a to je bohužiaľ príbeh toho, že potom v krajinách, ktoré si vytvorili za dlhé roky mechanizmy ako povzbudiť tých ľudí, aby to reportovali, tak oni zrazu vykážu štatistiky, ktoré hovoria o tom, že tá situácia je tam dramatická, ako keby pred explóziou spoločnosti. Ale ona paradoxne môže byť lepšia ako tu.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Pani Ocilková, vy sa venujete Rómom a to je, už to tu bolo viackrát spomenuté, ono to súvisí, aj keď nedošlo teda k takej tragédii možno ako je táto, že taká priama strelba politicky nejak zdôvodnená a tak, ale ja si pamätám jeden článok v novinách, kde bol molotovové koktaily boli nahádzané do nejakého domu tu neďaleko v Záhorskej Bys... tu niekde neďaleko na západe Slovenska a teda Rómovia boli v tom domčeku a akože zázrakom prežili, že vytiahli dokonca, sused nejaký vytiahol horiaci kočiar s dieťaťom, čiže to, že tam nedošlo k nejakým obetiam je vlastne náhoda alebo teda chvalabohu zázrak. Tá skúsenosť s tými Rómami, čo sme sa na tom naučili a kde sú tam rezervy?“

Renáta Ocilková: „V Záhorskej Vsi to bolo...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „V Záhorskej Vsi.“

Renáta Ocilková: „...áno, áno, čiže tu, áno, na Záhorí, kde žije rómska menšina...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „A boli to neonacisti teda...“

Renáta Ocilková: „...že... ešte by som možno aj trošku na tú štatistiku zareagovala, že mám teda také informácie, nie vždy sa to hlási pretože ide aj o domáce násilie, už či teda Rómom alebo aj LGBTI ľudí alebo proste akože aj v iných vzťahoch, ale áno, čiže je to možno niekedy relatívne. Veľmi dobrá otázka, pán redaktor, pretože... nad tým som sa tiež zamýšľala, že keby zavraždili dvoch Rómov, či by sme išli na barikády. Obávam sa, že by sme nešli a je to teda tiež taká výzva do našich radov, že do akej miery máme predsudky voči menšinám a teda čo s tým vieme robiť. My sa na to teda pozeráme tak, že... a tu by som sa ešte vrátila možno aj k tej prevencii, vôbec toho, čo sme hovorili... šíriť príklady dobrej praxe, hej, tomu sa ako dosť významne venujeme okrem toho, že sa venujeme teda tým Rómom ako pastoračnou službou, tou formáciou a o tom hovorí vedecká štúdia Slovenskej akadémie vied Sirona 2010 ešte z roku 2010, že vlastne sociálna inklúzia náboženskou cestou dosahuje viditeľné, merateľné a trvalé výsledky, takže vlastne my sa uberáme hlavne tou cestou, že sa snažíme formovať tých Rómov, ale toto ste otvorili veľmi dobrú tému, že my potrebujeme formovať aj majoritu. Hej? To je vlastne problém, že... vlastne aj to bol problém.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Ja neviem, či majoritu, lebo... teda do nejakej miery určite áno, ale tiež tam niekto pácha ten akože, že ten molotov koktejl by majorita spoločnosti nehodila na nejaké deti, však to je absurdné, ale asi existujú proste skupiny, ktoré toho schopné sú.“

Renáta Ocilková: „Áno.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „...a to je snád' ten problém.“

Renáta Ocilková: „Áno. Chcem ešte... áno, to súvisí v podstate aj s tou vraždou aj... zase sa na to pozerám teda ako rodič a pedagóg, že tento mladík, alebo neviem ako dlho boli formovaní títo chlapci v Záhorskej Vsi a tak ďalej. Tento mladík nemusel byť vo svojej patologickkej nenávisťnej skupine dlho, nemuselo to byť roky. Hej? Smerujem k jednej myšlienke. Mohlo byť ale nemuselo. Smerujem k tej myšlienke, že teda známy nemecký film Die Welle, ktorý teda u nás prekladá ako *Náš Vodca*, ktorý bol na základe skutočnej, inšpirovaný skutočnou udalosťou v Amerike, vlastne hovorí o tom, že mladí ľudia sú schopní sa nechať zmanipulovať za pár dní. Tam smerujem, že za pár dní. Hej? Čiže to je ešte taká výzva, že aby sme rodičia nielen žili vo svete našich detí, ale aby sme s nimi žili každý deň. To chcem povedať. Pretože naozaj tie naše deti si môžu zmeniť myslenie za pár dní. Ja chodím príležitostne ako externý lektor aj prednášať na školy a čo mi tie deti hovoria v akých bublinách žijú zase ako z opačného smeru, minule my povedal jeden 14-ročný chlapec, že on je v nejakej proste, že pozná na internete 500 transsexuálov, hej, a tiež povedal tým veľmi veľa, že proste asi vyhľadal tiež istú skupinu a v podstate nadväzujem aj na to, že radikalizmus žiaľ plodí radikalizmus a toto není odpoveď, veď aj teraz sme videli na sociálnych sieťach bolo toľko nenávisťných reakcií. Jedna aktivistka napísala, že už nabíja devinu. To proste...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Ona to myslela inak...“

Renáta Ocilková: „Áno. Ale dobre to nie je odpoveď. Hej? Odpoveď je liečiť zlo láskou. Hej?“

Jaroslav Daniška, moderátor: Áno len...“

Renáta Ocilková: „A ešte by som povedala k tomu vzdelávaniu. Môžem ešte krátko? Že Česi napríklad majú v rámci rôznych prierezových tém a vzdelávacích projektov a externých napríklad aj bibliu. Oni to berú proste ako všeobecný spoločenský prehľad. Hej? A tak zas neviem, či dávať za príklad, tam sú vlastne registrované partnerstvá už veľmi dlho, ale proste, že neboja sa dať bibliu do učebných osnov, do normálnych predmetov, do etiky alebo...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Tak my máme hodinu náboženstva.“

Renáta Ocilková: „Hej, máme hodinu náboženstva, ale to si vyberajú ľudia, ktorí chcú. Hej? Teda ale, že tam je biblia aj proste pre neveriacich ako proste spoločensko-vedná kniha. Hej? A proste kresťanstvo je náboženstvo lásky. Hej? Čiže zase sa vraciam k tomu... a ešte teda k tomu školstvu, ako ste spomínali, že teda chcú to dať do osnov a tak, tak ja si myslím, že je čas na radikálnu reformu školstva, že naše deti potrebujú, aby sme s nimi pracovali v menších skupinách, pretože keď má učiteľ v triede 25, 30 detí, nemá šancu proste vychytať tie patologické javy, ktoré on rieši.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Reakciu. Prvý Paľo a Michal.“

Pavol Draxler: „Ma zaujala tá poznámka o tom, že či by sme išli na barikády, keby sa toto stalo teraz Rómom a podľa mňa toto dosť reflektuje aj čo hovoril pán Vašečka, že kam sa dostala tá naša spoločnosť za 30 rokov, lebo len som si spomenul, ten protiextrémizmus, taký ten hlavný kopanec, kedy sa to začalo riešiť na Slovensku bolo myslím si, že deväťdesiatom deviatom, dvetisícim bola vražda Anastázie Balážovej v Žiline, a čo je dneska nemysliteľné bolo, že to bolo odsúdené naprieč celou spoločnosťou, (nezrozumiteľné) dostali vlastne ten veľké posunutie, že áno je tam tá spoločenská poptávka po tom, aby sa tento problém riešil a vtedy vlastne začal aj taký štart, bol vlastne vznik aj jednákom tejto komisie, ktorej sme boli členmi, ktorá nebola len teoretická, ale mala aj tie výkonné... stavba tých inštitúcií a tak ďalej. Ja si to neviem dnes predstaviť a rovnako aj táto vražda nám ukazuje, že aj tá spoločnosť sa posunula niekam inam a je to presne v tej nejakej tolerancii toho zla. Takže to len moja malá

vsuvka, čo som si spomenul, že či by sme dneska išli na bariéry a ja si myslím, že však aj táto vražda to dokazuje, že asi teda nie, čo je veľký problém a preto z môjho pohľadu...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Ale sedí to, že tá spoločnosť toleruje zlo, lebo ved' akože deje sa zlo. Hej? Však ako viac než možno povedzme, že Poľsko je väčšia krajina a takéto veci sa tam nedejú, čiže zas to nechcem zľahčovať, ale deje sa zlo, ale tá spoločnosť to vždy odsúdi.“

Pavol Draxler: „Deje sa to aj v Poľsku a do veľkej miery než až teda...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Áno, ale...“

Pavol Draxler: „...v takýchto formách. Tak že by niekto išiel rovno zastreliť, ale sú tam rôzne iné teda násilné akcie a to je tá vec, ktorú my si nevieme predstaviť, lebo žijeme vo vlastných bublinkách a treba sa baviť aj s ľuďmi vlastne z tých iných bubliniek a tým, že z našej praxe teda sme na to boli odsúdení, ako riešiť presne tieto prieskumy alebo represiu. Bol by si prekvapený koľko ľudí, ale aj rodičov to schvaľuje. To znamená, že my to berieme tak, že ved'... a spomenul som taký príklad, že zoberiem predsa deti do Osvienčimu a keď oni uvidia všetko to zlo, tak to bude prevencia. No boli by sme prekvapení, respektíve koľko tých ľudí tam ide presne pre to, lebo by si to chceli zopakovať. A oni sa z toho tešia. Ved' oni vedia, čo sa akože dialo, čo to znamená je zlo, ale v nich je to až tak zakorenené, že oni to práveže vyhľadajú. To nie, že to sú nejakí... opäť nie všetci, lebo zase má to rôzne formy.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „To sa pýtaš ako rečnícku, alebo aj vieš, koľko takých detí tam je lebo to je...“

Pavol Draxler: „No myslím si, že to by pán Vašečka vedel dosť do veľkej miery odpovedať a teda asi by sme neboli až tak prekvapení, že by to bolo dosť veľké percento.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Lebo to, že to nefunguje ten Osvienčim, to som počul od mnohých učiteľov, že to v zásade nevie zaujať tie deti, ale to sa mi zdá trochu iný problém, že...“

Michal Vašečka: „No ja mám niekoľko reakcií. Ináč veľmi zaujímavá debata o zle, lebo to je totižto debata teologická, filozofická a veľmi sa líšime v tom, niektorí proste vidia to... ľudia aj ovplyvnení samozrejme príbehom biblie, áno, že autentické zlo ukazujú rôzne výskumy sociálno-psychologické, že to zlo drieme v každom z nás. Že nie sú ľudia zlí a dobrí, ale že dá sa to prebudiť za istých okolností prakticky v každom z nás sa dá nejaké zlo prebudiť. A práve preto je dôležité to strážiť. A tu je práve pri tej nenávisti chcem povedať, že ono to nie je iba o nenávisti. Hej? Lebo ľudia stále sa pýtajú tú otázku, kde sa to zobralo. Nás to znepokojuje. Kde sa zobralo toľko zloby, toľko nenávisti. A častokrát ten príbeh začína príbehom dehumanizácie. To, že ten mladý človek vraždil na Zámockej ľudí, o ktorých vlastne veľa nevedel, bolo spôsobené tým, že on si na internete prečítal vlastne niečo, čo ich úplne zbavilo ľudskej podoby. Hej? To je presne to, čo robili nacisti v koncentračných táboroch, že vlastne najprv dehumanizovali ľudí na nejaké potkany, áno, na tie šváby, o ktorých sa hovorí. V Rwande začala genocída priamo tým, že jedna skupina bola vykreslená ako šváby, šváby ktorých treba zašliapnúť. A na toto si treba dávať v tej spoločnosti pozor. Netýka sa to iba LGBTI, netýka sa to iba Rómov. To je proste vždy, keď sa toto objaví v tom verejnom priestore, tak je zle. Hej? A druhá poznámka, ktorá s tým súvisí, no práve internet k tomu bohužiaľ prispieva zásadne a sociálne siete. Presne ako pani Ocilková povedala, na tom internete prichádza k radikalizácii ohromujúcou rýchlosťou. Ja keď som rozprával s britskými kolegami, ja som bol šokovaný, oni povedali, že najrýchlejší príbeh radikalizácie zo sekulárneho človeka, ktorý nechodil do mešity až po bojovníka Islamského štátu, ktorý sa nestretol s imánom a nešiel do mešity, bol 37 dní. To je šialené. On sa s nikým nestretol, on iba sledoval niečo na internete. No ale to isté evidentne prišlo k tomu aj tu a my nevieme, v koľkých iných prípadoch tomu prichádza. Voči rôznym skupinám. Tie skupiny môžu byť... skutočne, vôbec sa nejedná iba o LGBTI, nejedná sa iba o Židov, to je veľmi široké. A v momente, kedy sa to spojí s tou dehumanizáciou, že tí ľudia vlastne nevidím ich ako ľudí, no tak je... máme problém.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „No a k tomu chcem smerovať, k tomu chcem smerovať takú čo najvecnejšiu otázku, lebo akože hovoriť o tom, že sa má zmeniť väčšina a tak, to je, to sa

samozrejme dá hovoriť, ale je to niečo také dlhodobé a môže to byť všelijako motivované, ale asi by sme sa mali byť schopní všetci zhodnúť, že treba ako keby... štát má fungovať tak, že keď je niekto extrémista a má prístup k zbrani, že by to ten štát mal nejako vedieť zistiť a zasiahnuť voči tomu reálnemu nebezpečenstvu.“

Michal Vašečka: *„Ale Jaro, ja musím povedať, že... chcem ti do toho vstúpiť, a teraz trochu senzitívne voči aj divákovi možno. No ale nezakrývajte si oči. Celé roky veľmi konkrétni ľudia na Slovensku, napríklad aj kňazi vo veľmi konkrétnych obciach štvú proti LGBTI ľuďom na každotýždennej báze. Vieme o tých ľuďoch, snažili sa s nimi niektorí hovoriť a treba tiež povedať, že keď toto robil napríklad pán Kuffa v minulosti, tak Konferencia biskupov Slovenska vydala predsa nejaké stanovisko k tomu, kde ho priamo pomenovala a to teda naozaj KBS nerobí toto. Čiže inými slovami už bolo také znepokojenie v KBS, že toho človeka menovali a povedali nerobte to. Toto ste prešli cez červenú čiaru. Ale toto tú atmosféru v spoločnosti samozrejme mení. Čiže pozor, ja nehovorím, že teraz idem kritizovať, ja iba hovorím, že nedivme sa, že v tej spoločnosti prichádza k dehumanizácii napríklad aj LGBTI skupiny, keď sa úplne slobodne niektorí vyslovujú, že to sú nejakí úchyli, že to vlastne je neprirozené, neľudské. No tak ale keď toto niekto povie, no tak potom prichádza aj to B. Hej? Proste keď sa povie v prvom dejstve, že tam sa vytiahne tá puška, tak ona v treťom vystrelí.“*

Jaroslav Daniška, moderátor: *„Takto, ja myslím, že kňaz Kuffa nikdy neštvá voči nikomu. On teda dôsledne odlišuje jednotlivca a hriech. Však on má nakoniec v tej svojej... ale to asi nechám vás. Veľa homosexuálov má v tej svojej komunite, ktorým sa venuje, ale to asi...“*

Renáta Ocilková: *„Môžem na to zareagovať? Ja si myslím, že aj... ja by som teda aj spochybnila, či naozaj kňazi používajú také výrazy, že úchyl a neľudský. Ja by som to asi... no to by som ako asi naozaj chcela mať dôkazy a naozaj a tiež mám za to, že Maroš Kuffa nie je jediný kňaz, ktorý sa priamo venuje tým ľuďom s homosexuálnou príťažlivosťou. To je v podstate stanovisko cirkvi a není to žiadne kliše, že keď hovoríme teda, že Boh miluje hriešnika a nenávidí hriech alebo nenávidí zlo, to sa normálne žije akože v cirkvi a podľa mňa a žije to aj každý človek bez ohľadu na názor, že keď niekto má názor, že homosexuálny ako erotický vzťah nie je prirodzený, tak napriek tomu nemá nič proti tým ľuďom. Hej? Že tí ľudia proste nie sú zlí, nič nám neurobili, proste a tak by som povedala, že aj keď človek možno myslím všeobecne, že keď má problém s niekým alebo neviem mu v robote ublížil alebo čo, tak kresťan sa snaží žehnať aj tomu človeku. Hej? A byť k nemu dobrý, že ja nevidím absolútne žiadny dôvod, prečo by kresťania mali proste mať nejaký... akože mne pri... ja keď teda hovorím o gejoch alebo o homosexuáloch, mňa napadajú proste konkrétni ľudia, moji priatelia. Hej? S ktorými nemám absolútne žiaden problém, sú to dokonca veriaci ľudia a každý to žije proste svojím spôsobom tak, ako vie, vládze, ako to považuje za dobré, hej, a ako proste to dokáže a ja si myslím, že vôbec sa to nerieši a dokonca ja som našla teraz také dokumenty Vatikánske z osemdesiateho šiesteho roku ešte od Jána Pavla II., svätého Jána Pavla II., kde sa vlastne hovorí o sprevádzaní a o pastorizácii ľudí s homosexuálnou príťažlivosťou. Krásne. Plné lásky, pochopenia. Hej? Rovnako je vlastne aj na Slovensku z deväťdesiateho deviateho myslím stanovisko Konferencie biskupov Slovenska k homosex... k ľuďom s homosexuálnou príťažlivosťou alebo orientáciou. Taktiež plné lásky, prijatia. Veď katolícka cirkev má tú linku Valentín už od 90. rokov, že vlastne sprevádza tých ľudí a stále viac sa vlastne aj špecializujeme aj na toto sprevádzanie a my vieme, že proste niekoho moralizovať a povedať mu, že prestaň takto žiť, to není riešenie. To proste není cesta. Hej? Za tým je...“*

Michal Vašečka: *„Mimochodom ja som vôbec nechcel moralizovať. Ja iba konštatujem, že po prvé, že mali by sme sa všetci vyvarovať, a to je napríklad jeden z výsledkov tejto debaty, by mal byť, že neredukujeme ľudí z LGBTI komunity tak, ako to občas niektorí robia. Nehovorím, že sme to urobili my, ale niektorí to robia, na nejaké sexuálne aktivity. Tí ľudia žijú tak isto, ako my množstvom vecí, stovkami, tisícami aktivít...“*

Renáta Ocilková: *„Presne tak.“*

Michal Vašečka: „...a jedna z nich môže byť teoreticky aj sex. V poriadku. Ale to je jedna aktivita. A my máme bohužiaľ mnohí v krajine tendenciu zredukovať to na jednu dimenziu. A mimochodom, vy ste, pani Ocilková, povedali tú časť o tom, že ako sa cirkev... ja nechcem do tejto témy zabiehať... ako sa stavia k ľuďom... no ja som bol v kontakte s ľuďmi, ktorí sa sami nazývajú dúhovní kresťania, to sú ľudia veľmi hlboko veriaci a oni sú veľmi hlboko frustrovaní k tomu, ako sa k nim vlastne stavajú ľudia z vnútra cirkvi. A ja teda musím povedať, že veľmi to bolelo, keď som videl, ako oni sú hlboko nešťastní z toho.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Chcete ešte vetu a potom...“

Renáta Ocilková: „Iba som chcela povedať, že ja som sa tiež stretla s tými ľuďmi, dúhovými kresťanmi, a tak ako aj v iných prípadoch naozaj proste hneď bolo vo mne normálny láskyplný vzťah voči nim, oni sa zapojili do synody a možno sú z niektorých vecí frustrovaní a ja si myslím, že to je proste aj cesta vývoja na obidvoch stranách.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Neviem, či ešte chceš k tomu, ale bližime sa ku koncu a rád by som tú konkrétnu vec, lebo ty si tam otvoril tie fázy a že či máme nástroje ako tých, voči tým ľuďom nebezpečným, reálne nebezpečným zasiahnuť. Na to sa chcem spýtať, lebo nie je to slovenský problém, zjavne to je proste medzinárodný problém. Dokážeme... existuje systém, ktorý by na toho Juraja K. zapípal deň alebo týždeň alebo mesiac predtým?“

Pavol Draxler: „Myslím si, že mohol zareagovať ďaleko skôr na to nejaký systém, keby fungovali tieto inštitúcie a tam... ako som spomínal na začiatku, to čo boli...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „A čo to je? Ako?“

Pavol Draxler: „To je či už nekajá sociálna kuratela dieťaťa, je to tá škola, sú to tí spolužiaci, ktorí to mohli hlásiť, ale my nemáme vlastne tú inštitúciu, ktorá by sa zodpovedne k tomu postavila, ale to nie je problém len v tomto prípade, ako na Slovensku hovorím, že v podstate málo inštitúcií reálne funguje, takže...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Čo sa malo stať? Že čo by stalo v nejakej krajine, kde niečo také funguje? Že čo by sa malo stať?“

Pavol Draxler: „Už tí spolužiaci mali mať takú dôveru, že to mohli nahlásiť učiteľovi, učiteľ mal mať takú dôveru opäť v nejakú inú inštitúciu, to znamená, či už je to sociálka alebo niekto podobný, kde to môže dať. Tá sociálka ak by bola motivovaná, tak mohla mať nástroje, aby to začala dosledovávať, ak už to išlo do tých silnejších fáz nejakej radikalizácie, tak do toho už potom zapojiť aj teda nejaké represívne zložky. Ale tým, že tá dôvera v inštitúcie je tak strašne nízka, tak nikto z nich vlastne tento krok nespravil, pretože ani nečakal, alebo možno že aj spravil, ale to nedáva žiadny výsledok, pretože tieto inštitúcie sú u nás dovolím si s plnou vážnosťou povedať, že absolútne nefunkčné. To znamená, že tí ľudia to vedia a to je to, kam sme sa dostali. A nie je to len v prípade polície, lebo bolo tu spomenuté, že ich otočili v tej policajnej stanici rovno. To je bežný štandard. Mám... akože spísal taký guideline, ktorý je podľa mňa určený na policajnej akadémii, to znamená, že rôzne taktiky ako vlastne otočiť tú obeť vlastne vo dverách, typu nedá sa to vyšetriť, viete, kto to je, budete musieť chodiť na x výsluchov a tak ďalej. Je tam rôznych. Ale to je len jeden z prejavov. Ten koreň problému v tomto prípade je vlastne nefunkčnosť týchto inštitúcií a vlastne neexistencia toho, že by niekto meral, či to vlastne robia... a najhoršie je, že sa na to nikto nepýta. Všetci to sa snažíme tento problém iba na to, že kam ho dotlačila spoločnosť, alebo týždeň predtým, ale tam sa dalo vlastne (nezrozumiteľné) ďaleko skôr.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Ty poznáš tú scénu, poznáš medzinárodné štatistiky, všeličo vieš porovnať. Dá sa povedať, že na Slovensku, že koľko je takýchto patologických, koľko môže byť takýchto patologických jednotlivcov, či už teda jednotlivcov ako tých osamelých, alebo v nejakých, jak to povieme, v združeniach, alebo teda, že komunikujú, že koľko vlastne ľudí na Slovensku je problémových? To sa dá povedať?“

Pavol Draxler: „Ešte keď sa robili takéto merania, tak to vychádzalo okolo 5 tisíc, ale opäť treba si povedať, že...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „5 tisíc na Slovensku?“

Pavol Draxler: „5 tisíc na Slovensku, ktorí mali pravicové radikálne zmýšľanie a niekde sa organizovali. Pretože ako som spomínal, to môže mať rôzne formy. Máme veľmi veľa latentnej podpory, ktorá to vlastne podporuje, tam to je už skôr sociologický problém, tá je ďaleko vyššia. Ja by som ešte naviazal na to, že... hovorí sa, že... ja chápem, že veriacich je veľmi veľa na Slovensku a opäť sa to nedá tiež povedať, že všetci sa chovajú takto, ale to čo mne napríklad utkvelo, bolo rozprávanie o kultúre smrti a to myslím, že bolo od pána Kuffu. A...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Pápež Ján Pavol II.“

Pavol Draxler: „Alebo. No a opäť, to je tá dehumanizácia, že ako náhle my zasievame proti nejakej skupine, to si verím, to B už nikto nepočuje že ale ich máme všetci radi. To je akože „nie som rasista, ale...“ to mi príde akože podobné. A ja to chápem, že nejaké skupiny to vnímajú inak, ale na čo sa treba upriamiť a uvedomiť si, že toto už zasieva vlastne, alebo dáva argumenty týmto skupinám, že „aha, tak toto nie sú nejakí ľudia, prinášajú kultúru smrti, môžeme proti nim zabrat“. Takže to bola len moja krátka reakcia na toto.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Každý máte vetu a končíme. Tak si vyberte kto.“

Michal Vašečka: „Môžem ja. Trochu si to strhol naspäť k tej patologicčnosti nejakého jedinca a to je... a teraz ja to hovorím s úsmevom, lebo si slovenský konzervatívce, takže úplne prirodzene takto rozmyšľaš, ale Jaro, ja som... presne ako som na začiatku povedal, toto je... ten príbeh je širší. To je o spoločenskej atmosfére a tam sa zhodneme určite, že o veľmi prudkej polarizácii v krajine, kde zrazu ten stred, kde sa vieme ešte počúvať, kultivovane takto ako my spolu hovoriť, sa strašne vyprázdňuje. Proste si za alebo proti. Čierne, biele. Dobré, zlé. Ale takto svet nevyzerá.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Ľudia s opačnými názormi sa nestretajú.“

Michal Vašečka: „Nestretávajú sa. Už nemajú ani možnosť hovoriť. Dehumanizuje sa navzájom. Áno? Vidíme tých s opačným názorom ako kreatúry, neprajné kreatúry, ktoré nám chcú ublížiť. Lenže toto vždy skončí násilím. Vždy keď sa toto dialo v histórii a v nejakých spoločnostiach, končilo to zle. A ja na toto upozorňujem. Ako zatiahnime ručnú brzdu, pretože v tomto prípade, samozrejme aj ty máš pravdu, tu sa jedná o nejakého proste jedinca, ktorý sa radikalizoval a nejaká patológia tam zrejme bola, ale tá spoločenská atmosféra nahráva tomu, aby sa bohužiaľ takéto veci opakovali v budúcnosti. Áno? Čiže presne, všetci sa začneme trochu snažiť. Povedalo sa kresťanstvo je náboženstvo lásky, ja s tým súhlasím, no ale nie všetci kresťania sa tak chovajú. A naopak, naopak, súhlasím aj s tým, keď niektorí kresťania sa cítia, že aj oni sú nejakým spôsobom dehonestovaní. Ale to v skutočnosti je dôsledok tej polarizácie v spoločnosti. Nepočúvame sa a už sa ani nechceme počúvať.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Veta. Už sme cez čas.“

Renáta Ocilková: „Tak už len to... ja by som naviazala, že táto tragédia je tak vážna, že by sme sa mali spojiť aj kvôli tomu, že vyšli na povrch detailné informácie o tom, že táto vražda nebola namierená prioritne proti ľuďom LGBTI, ale proti premiérovi. Pretože tam to začalo vlastne to zlo...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „On mal viacej cieľov...“

Renáta Ocilková: „...tá hate crime. Tam to začalo, takže ja si myslím, že by sme sa mali jednotne spojiť proti proste proti neprirodzenému extrémistickému zlu, hej, ktoré je nastavené, namierené proti ľudskej dôstojnosti.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Dáma a páni, ďakujem vám za diskusiu.“

Pavol Draxler: „Ďakujem.“

Michal Vašečka: „Ďakujeme.“